

Naturstyrelsen vender naturen ryggen på Mors

Udgivet juli 21, 2016 | www.gylle.dk

Er det fremtiden for Limfjordsøens herlige natur – og dens indbyggere? Privatfoto.

Den enestående natur på Mors trues af molergravning, og Naturstyrelsen bakker op bag denne ødelæggelse af et landskab, der rummet er kandidaturlisten over UNESCO Verdensarv-lokaliteter. Det skriver læge Jørgen Saaby, Mors, i denne gennemgang af den mere end spegede sag, der lige siden molergravningens begyndelse for ca. 100 år siden har givet anledning til en forbitret og tilbagevendende strid mellem industrien og hensynet til de landskabelige og geologiske værdier. Moler er et råstof, der bruges til kattegrus, bæremiddel for pesticider, tilsætning til dyrefoder, strøelse til fjerkræfarme, underlag til golfbaner og tilsætning til pottemuld.

Langs nordkysten af Limfjordsøen Mors mellem "Vilsund" og "Feggesund" ligger Danmarks eneste bjergkæde – "Molerbakkerne". Et imponerende storbakket isrands – landskab, der ud mod

”Thisted Bredning” ligger som en kæde af de betagende lyse Molerklinter med de talrige vulkanske askelag, der kulminerer i ”Hanklit”, som kandiderer til status som UNESCO verdensnaturarv.

Skal dette skønne landskab forvandles til en råstofgrav? Privatfoto.

Landskabets storhed og egenart er i tidens løb beskrevet af talrige landskabskyndige. Således blandt andet i Landskabsanalyse f. Viborg Amt 1974, hvor hele området beskrives som værende af højeste fredningsinteresse. Af professor Gunnar Larsen, som fandt det ”stærkt ønskeligt, om molerlandskaberne kunne totalbevares for eftertiden, således de vedvarende kan stå som monumenter over de landskabsdannende forhold i fortiden”. Og senest af NIRAS konsulenterne, der ved vurdering efter landskabskaraktermetoden i 2009 anbefaler, at der i området mellem ”Vilsund” og ”Salgjerhøj” ... ”ikke bør udstedes nye gravetilladelser”... for det Moler, som gemmer sig i bakkerne.

Ikke desto mindre trues dette nationale klenodie af molergravning, for netop bakkernes indhold af råstoffet Moler har siden indvindingens begyndelse for ca. 100 år siden givet anledning til en forbitret og tilbagevendende strid mellem industrien og hensynet til de landskabelige og geologiske værdier.

Uoverskuelige følger

Læge Jørgen Saaby, Mors.

Molerindustrien ønskede derfor eftertrykkeligt og én gang for alle at lukke munden på sine besværlige kritikere. Samtidigt så den det som en trussel, at de ”anmeldte rettigheder” til Moleret med ændringen af Råstofloven i 1977 blev gjort tidsbegrænsede med udløb i 2003. På molerfirmaet [Skamol](#)'s opfordring blev derfor nedsat en arbejdsgruppe med repræsentation af Molerindustrien, sagkyndige samt Stat, Amt og Kommune.

Danmarks Naturfredningsforening blev derimod i hele forløbet aktivt holdt uden for enhver indflydelse, idet arbejdsgruppens formand Bo Brix, daværende Kontorchef i Fredningsstyrelsen udtalte, at DN's deltagelse ”kunne få uoverskuelige følger! Derimod bekymrede det ikke gruppen, at en lodsejer, som aldrig havde afstået rettigheder til molerindustrien, efterfølgende kunne se sin ejendom ”handlet med” og placeret i et udpeget graveområde – uden på noget tidspunkt at være blevet delagtiggjort i beslutningen...

Arbejdsgruppens resultater fremgik af [rapporten](#) ”Molerindvindingen på Mors” (1985). Dens hovedkonklusioner, som ”gav molerindustrien en ret til at indvinde moler i nærmere definerede områder over en tidshorizont på 40-50 år” var i direkte strid med lovgivningen og i realiteten et forsøg på at omgå loven. Man kunne naturligvis ikke binde kommende generationer af politikere og forvaltninger i et halvt århundrede med beslutninger og konklusioner truffet af en arbejdsgruppe.

Denne grundlæggende problematik påpegede daværende folketingsmedlem Leif Hermann allerede i 1985 i en forespørgsel til Miljøministeren, hvis ordrige ”non-svar” baserede sig på en redegørelse fra selv samme fredningsstyrelse, hvor molergruppens formand Bo Brix som anført var kontorchef. Man forbigik i svaret letfærdigt det yderst ømtålelige spørgsmål om lovstridigheden og henviste i stedet blot til et tilsvarende forløb på øen Fur i 1983. Ganske bemærkelsesværdigt, for i almindelig retspraksis er en gentagelse af forseelser ikke en formildende – men tværtimod en skærpene omstændighed.

Molerrapporten har efterfølgende været omdrejningspunktet for en 30-årig råstofforvaltning, hvor man har misinformeret offentligheden ved at fejlagtigt at tegne et billede af, at rapporten var et ufravigeligt og bindende vilkår uden noget reelt råderum for stillingtagen. Derved har man holdt en hel generation af beslutningstagere i et jerngreb.

Nordkysten af Limfjordsøen Mors er kandidat til en udnævnelse som UNESCO Verdensarv.
Privatfoto.

Misbrug af erstatningspligt

Et andet kerneelement har været ”de anmeldte rettigheder”, som skulle give rettighedsindehaveren en juridisk særstatus. Imidlertid har Molerindustrien aldrig opfyldt de betingelser, der blev stillet for godkendelsen. Det så Viborg Amt stort på og forlængede i stedet beredvilligt de ”anmeldte rettigheder” efter 2003. Det forekommer at være en tilsidesættelse af et forvaltningsretligt grundprincip, og det er derfor helt utænkeligt, at en domstol på den baggrund vil give Molerindustrien medhold i et evt. erstatningskrav i tilfælde af, at der bliver givet afslag på ansøgning om indvinding. Uagtet dette har den blotte – og hyppigt gentagne – trussel om erstatningspligt med stort held været misbrugt til at lægge et tungt og effektivt pres på politikerne.

Forløbet viser derfor på beskæmmende vis og alt for tydeligt, at Staten, Viborg Amt og Morsø Kommune har været så imødekommende overfor Molerindustrien, at man er gået så vidt som til at tilsidesætte loven og grundlæggende principper for god forvaltningsskik.

Store landskabelige værdier

Region Nordjylland har i forslag til revision af Råstofplan 2016 stillet forslag om at udtage dele af ”Molerbakkerne” af råstofplanens graveområder med den begrundelse, at der er tale om så store landskabelige og naturmæssige værdier, at de bør veje tungere end industriens ønske om at grave i området. Efter et 30 årigt forløb, hvor forvaltningspraksis således har været fastlåst på et angribeligt

grundlag, anlægger Regionen en længe tiltrængt dagsaktuel revurdering på de vilkår, som gælder i 2016.

Man ville derfor som en selvfølge forvente, at dette umiddelbart ville finde støtte hos Naturstyrelsen, da der i disse områder er tale om såvel beskyttet natur som et stort sammenhængende værdifuldt landskab i et kystnært område – oplagte og veldefinerede overordnede statslige interesser.

Det er derfor intet mindre end opsigtsvækkende, at Staten repræsenteret ved Naturstyrelsen tværtimod gør indsigelse imod forslaget! Ikke mindst da det sker under henvisning til Rapporten ”Molerindvinding på Mors” med påstand om, at forvaltning af Moleret som råstof skulle være en statslig interesse samt det forhold at nogle af områderne er omfattet af ”anmeldte rettigheder”. Og endnu mere opsigtsvækkende er det, at der forud for indsigelsen ligger en henvendelse fra Danske Industri til Naturstyrelsen om sagen.

At der skulle være tale om varetagelse af en statslig interesse savner saglig begrundelse. Det drejer sig tværtimod om privatretlige industrielle økonomiske særinteresser, som er Staten aldeles uvedkommende.

Moler fra naturområderne på Mors sælges i stor stil som kattegrus!

Højt spil med UNESCO Verdensarv

Sagens kerne er, at et stort sammenhængende kystnært bakkeland i national bevaringsværdig klasse – et kandidat til status som UNESCO verdensnaturarv – uopretteligt vil blive ødelagt ved opgravning af et råstof, som samfundet kan undvære – et [råstof](#) der benyttes til fremstilling af noget så simpelt som bl.a. kattegrus, bæremiddel for pesticider, tilsætning til dyrefoder, strøelse til fjerkræfarme, hvor kyllingerne har fået trædepudeproblemer af at gå på de hårde betongulve,

underlag til golfbaner, tilsætning til pottemuld samt absorbere, til hvilke der findes en lang række af funktionelt ligeværdige alternativer fremstillet på et bæredygtigt grundlag.

Og der er ikke blot tale om et historisk fænomen, som udspandt sig i en fjern fortid, hvor man havde et helt anderledes grundsyn på natur og naturforvaltning – men derimod et forløb, som er dagsaktuelt, og hvor det resulterer i en statslig magtdemonstration i form af en indsigelse, som savner saglig begrundelse.

Staten misbruger derved sin administrative og forvaltningsmæssige ”muskelkraft” til at fremme andre interesser end dem, den er sat til at varetage. Derved pådrager den sig et meget tungt ansvar, som i sidste ende påhviler den ansvarlige minister – Ministeren for Miljø og Fødevarer.

Definitionen på magtfordrejning er ifølge den store danske encyclopedi:

“at et forvaltningsorgan retsstridigt benytter sine beføjelser til at opnå andre formål end dem, som lovgivningsmagten har ønsket realiseret ved at tillægge forvaltningen beføjelsen. Der gælder et forbud mod magtfordrejning i dansk ret; forvaltningsmyndigheder, statslige og kommunale, må kun lægge vægt på saglige og objektive formål.”

[Læs mere om indsatsen for at redde de skønne naturområder på Mors.](#)